

VAJNER CSILLA

A MOTIVÁCIÓ MINT AZ ISKOLAI TELJESÍTMÉNY EGYIK ALAPTÉNYEZŐJE

A motiváció alapvetően a nevelő-oktató folyamat olyan része, amely a tanuló és a környezete (pedagógus, osztálytársak) kölcsönhatásaiban alakul ki. Átfogó kutatások és gyakorló szakemberek véleménye megegyezik abban, hogy a motiváció az iskolai teljesítmény alaptényezője (Kozéki-Entwistle 1986).

A motiváció az ember cselekvéseinek háttere és mozgatórugója, amely felelős a viselkedés beindításáért, fenntartja és irányítja azt egészen addig, amíg a célirányos viselkedés a motiváció kielégülését nem eredményezi. Ahhoz, hogy a tanuló megfelelően el tudja végezni feladatait, egy bizonyos éberségi-aktivitási szintre van szüksége. Ha a szervezetben szükséglet keletkezik, az aktivitási szint megemelkedik, amelyet a megfelelő motiváció beindításával csökkenteni lehet. Ilyenkor a telítődés, öröm és kielégültség állapotairól beszélhetünk (Szitó in N. Kollár-Szabó 2004: 170–172).

A pedagógus fontos feladata, hogy az oktatási feladatokon túl felmérje és megismerje az individuális különbségeket egy adott osztályban, és személyre szabottan hozzásegítse a tanulókat a jó teljesítményhez. Ehhez elengedhetetlen a motiváció, illetve

hogy a pedagógus elérje azt, hogy a tanítványai akarjanak tanulni.

A tanítási folyamatban fontos szerepet kap a kíváncsiságmotiváció. Fontos, hogy a pedagógus felkeltse tanítványai érdeklődését. Megteheti ezt valamilyen „rejtéllyel”, érdekes kérdéssel, amit a tanulóknak kell megfejtetni, megválaszolni. Ezzel nyitottabbak lesznek az új ingerek iránt, megnő a tudásvágyuk, az érdeklődésük (Petty 1996: 40–50).

Bagdy Emőke szerint a kisiskoláskorban a legnagyobb motiváció az élménybevonás. Véleménye szerint manapság már nem elégséges a hagyományos frontális osztálymunka. Olyan interaktív állapotot kell létrehozni, amelybe a tanuló is bekapcsolódhat, mivel ebben a korban a gyermek akkor boldog, ha produkálhatja magát, ha megéllheti az ügyességét, ha megdicsérik, ha piros pontot kap. Ebben az életkorban alakul ki a gyermekben az önbizalom, a kompetenciamotívum, hogy képes valamire, hogy sikereket tud elérni. Ez a tapasztalat egy életre bevésődhet az egyénben (Sallai 2015).

Ahhoz, hogy a pedagógus tanulásra motiválja a tanulókat, érdemes szem előtt tartani azt, hogy a tanulók:

- szeretnek jól teljesíteni, mert ez növeli az önbecsülésüket, önértékelé-

süket. A pedagógus egy bizonyos célt tűz ki a tanulók elé, feladattal látja el őket, amelyet az eredményes megoldás után dicséret követ. Ezzel megtapasztalják a sikerélményt, és nyitottak lesznek az új feladatokra. A siker olyan érzéssel tölti el őket, hogy képesek elérni valamit, ezért ez jelentős motivációs tényező lehet a kevésbé igyekvő tanulóknál is;

- rájönnek, hogy ha jól tanulnak, pozitív értékelést kapnak a pedagógustól, ez motiválni fogja őket, ezért igyekezni fognak lépést tartani az osztállyal. Ez szintén a sikerélményt és az önbizalmukat növeli;
- tisztában vannak azzal, hogy ha nem tanulnak, az kellemetlen következményekkel járhat;
- a tanítás-tanulás folyamata felkeltheti a természetes érdeklődésüket; érdekesnek tarthatják, és rácsodálkoznak az újonnan tanultakra;
- felfedezik a tanítási óra szórakoztató oldalát. Annak ellenére, hogy minden gyermek más-más tantárgy iránt érdeklődik, a pedagógus belecsempészhethet az órájába olyan elemeket, amelyek felkeltik minden tanuló figyelmét;
- szeretnek olyan tudást elsajátítani, amelyet a gyakorlatban is felhasznál-

hatnak, nem csak az iskolában (Petty 1996: 40–41).

A motivátorok lehetnek belső tényezők, de érkezhetnek a környezetből is, tehát a tanulók különböző motivációk alapján cselekedhetnek. *Extrinzik motiváció*knak nevezzük, ha a tanuló valamilyen külső tényező hatására, jutalomért cserébe végzi el a feladatát. Ez egy olyan késztetés, amely célja valamilyen kézzelfogható nyereség elérése vagy kár elkerülése. Az *intrinzik motiváció* pedig olyan önjutalmazó tevékenység, amely jellemzője, hogy maga a cselekvés, a folyamat és a benne rejlő öröm a cél (Szabó 2004 in N. Kollár–Szabó 2004: 179).

A hagyományos megközelítés szerint a motiváció e két típusa nem összeadódó, mivel egyszerre csak az egyik állhat a cselekedetek hátterében. A tevékenységből származó öröm eltörlődik, ha azért külső jutalom jár. Pintrik és Schunk (1996) ezzel ellentétben viszont ötvözi az extrinzik és az intrinzik motivációt. Azon véleményen vannak, hogy a cselekedetek motivációs háttere összetett, amelyet e két motivációtípus összjátéka alakít (N. Kollár–Szabó 2004: 179).

A tanulók iskolai sikerességének szempontjából az egyik legmeghatározóbb emberi motiváció a teljesítményszükséglet, tehát a sikerre való törekvés, az egyre nagyobb teljesítmény elérése, amely munkára ösztönző erőként hat az egyénre. A siker elérését motiválhatja a külső környezet, de maga a tanuló által felállított mérce is, amit teljesítménymotivációnak nevezünk. A különböző feladatvégzések előtt a tanuló meghatároz magának egy igényszintet, amelyet elvár önmagától. Az igényszint kialakulásában fontos szerepet játszanak a szociális hatások és a társas összehasonlítások is. A tanuló összehasonlítja eredményeit a többiekével, és annak alapján alakítja ki saját teljesítményére vonatkozó elvárásait.

Egy cél vagy egy igényszint kitűzése mindig magába foglalja a kudarc elkerülésének és a siker elérésének motívumát. A kudarcserülő tanulókat nem jellemzi a céltudatosság. Általában kerülnek a kockázatos helyzeteket, a kihívásokat, egyértelmű és egyszerű feladatokat választanak, problémamegoldásuk nem kreatív. Ezzel ellentétben a sikerorientált tanulók a már elért eredményeik alapján felméri képességeiket, és új célokat tűznek ki maguk

elő. Reális igényszinttel rendelkeznek, hajlandóak a versengésre, kitartóak, olyan kihívásokat állítanak maguk elé, amelyek fejtörést okoznak. Bár ők is tartanak a kudarctól, de ez nem félemlíti meg őket, inkább ösztönzi őket céljaik hatékony megvalósításában (Bárányné–Horváth–Militityi–Ráczné–Török 2013, Mohás 1986).

Az osztályban különböző beállítottságú tanulók vannak, különböző érdeklődéssel, ezért nem minden tanítási órán lesz egyforma az érdeklődési szintjük, a figyelmük, az aktivitásuk és a motivációjuk. A hatékony pedagógus feladata, hogy felismerje és értelmezze a tanulók aktuális állapotát, hogy a megfelelő módszerekkel képes legyen kedvező irányba ösztönözni és motiválni őket.

Ahhoz, hogy a pedagógus helyes irányba terelje a tanulók önbizalmát és önértékelését, oda kell figyelnie értékelésének tartalmára. A tanulók kognitív képességeikhez mérten, árnyaltan kell értékelnie, és több képességre, tulajdonságra vonatkozó visszajelentéseket kell alkalmaznia. Figyelnie kell arra is, hogy a lehetőségekhez képest elfogulatlan legyen, és az értékelése tartalmazza azokat a módszereket és lehetőségeket, amelyekkel a tanuló változtathat az eredményein (Kőrössi 2004 in Vörös–N. Kollár 2004: 73).

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM:

- BÁRÁNYNÉ JÁMBOR, SZ. – HORVÁTH-MILITITYI, T. – RÁCSNÉ TÖRÖK, E. 2013. *Tanulók és tanulócsoporthoz való viszonyulásuk megismerése – kiemelt figyelmet igénylő tanulók*. [online]. 2013. [2019-3-2]. Interneten elérhető: http://www.jgyphk.hu/mentorhalo/tananyag/Tanulk_s_tanulocsoportok_megismerse_-_kiemelt_figyelmet_ignyl_tanulk/index.html
- KOZÉKI, B. – ENTWISTLE, N. J. 1986. *Tanulási motivációk és orientációk vizsgálata magyar és skót iskoláskorúak körében*. In *Pszichológia* [online]. 2. sz. 271–292. o. [2019-3-8]. Interneten elérhető: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/MTA_Pszichologia_06/?pg=291
- N. KOLLÁR, K. – SZABÓ, É. 2004. *Pszichológia pedagógusoknak*. Budapest: Osiris Kiadó, 2004. 639 o. ISBN 963 389 672 X
- PETTY, G. 1996. *Moderní vycovani*. Praha: Portál, 2002. 380 o. ISBN 80-7178-681-0
- SALLAI, É. 2015. *Legjobb motiváció az élménybe vonás*. In *Új Köznevelés* [online]. 2015. [2019-2-23]. Interneten elérhető: <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-kozneveles/legjobb-motivacio-az-elmanybe-vonas>
- SZITÓ, I. 2009. *Kommunikáció az iskolában*. [online]. 2009 [2019-3-9]. Interneten elérhető: http://www.szitoimre.com/doc/06_Kommisk_szito.pdf

RAJSLI-TOKOS ELVIRA

AZ INKLÚZIÓ SZERBIÁBAN

A hatvanas évek vége óta egyre nagyobb figyelmet kap az enyhén fogyatékos gyermekek nevelése és oktatása. Az orvosi modell jegyében mind nagyobb teret nyernek a sérülést megfelelő beavatkozás segítségével enyhíthetőnek gondoló elképzelések. Az integráció keretén belül a jól felkészített fogyatékos gyermekek a korai habilitációs/rehabilitációs módszerek alkalmazása mellett, a család odaadó támogatásának segítségével a többségi iskolákban tanulnak, míg a súlyosabb mértékben sérült gyermekek részére a speciális iskolák nyújtanak megfelelő ellátást (Dokecki–Zaner, 1986, Sekulić–Majurec, 1997).

Sekulić–Majurec (1988) kutatásainak eredményei kimutatják, hogy az integráció nem jelent minden gyermek számára megfelelő megoldást, és ezért nem kell mindenáron, minden tanulót integrálni. Ehelyett inkább fel kell mérni az iskolába induló gyermek kognitív, szociális és emocionális kompetenciáit, és a kapott eredményeknek megfelelően kell oktatói-nevelői intézményt választani számára.

Az integráció elkötelezett hívei szembesültek annak tényével, hogy az általuk felmagasztalt módszer nem teljesített az elvárásainak megfelelően. A többségi iskolák tanulói nem tudtak megfelelő kapcsolatot kiépíteni fogyatékkal élő társaikkal, és ugyanakkor a sajátos nevelési igényű gyermekek sem tudtak az elvárt mértékben adaptálódni, vagyis nem kerültek közelebbi barátságba nem fogyatékkal élő társaikkal. Ennek valóságát több kutatás is igazolja. Horvátországban több kutató is foglalkozott ezzel a témával (Zovko, 1976; Zovko, 1980; Brdar, 1980; Sekulić–Majurec, 1983; Stančić, 1988; Stančić, 1990; Nazor I Buj, 1991; Nazor I Nikolić, 1992). Ezért tudósok és kutatók csoportja újabb, valamint célravezetőbb módszer után kezdett kutatni, mely által a gyermekek megfelelő szociális tapasztalatokat szerezhetnek a fogyatékosokról, a fogyatékkal élők igényeiről és szükségleteiről, és ami igazán fontos: fel tudnak készülni a fogyatékos emberek társadalmi befogadására.